Guðm. Bergþórsson

Heimspekinga-Skoole

Kvedlingur
sem nefnest
Heimsspekinga-Skoole,
Sundurskiptur i
Atian Greiner.

Kvedenn af Sál.

Gudmunde Bergþórssyne.

Prentadur ad Hrappsey 1785, af Magnúse Möberg.

Þegar fólke er þañeñ vart, ad þeinkia ei uppá gaman, tempraz mætte ad tala um̃ mart, tijnt úr bókum saman, andleg uppvakning, sem helger bæde og heidnér meñ, hafa med útskíring, til vareigdar oß vitnad señ, á veralldar breidum hring.

Asett hef eg ad efna liód, ef avdnan vill ei baña, um̃ spakmæle fogr og fród, frægstu spekingaña, navdsynlegustu nu, einfølldum til lærdóms liett, lyser rædan sú, i 18. greinum samañsett, so þad merker þu.

Um̃ Tid og Gud vorn greina skal, Godeñ, Mañeñ lika, Sál og Speke soddan hial, Samvitskuna rika, Rettvíse, Avdmykt eñ, um̃ Dygder tala eg Dramb og Stiórn, Dómara Løgeñ tveñ, Rikdóm, Agyrnd fasta á fórn, Feigd og Eilifd señ.

1. Grein um̄ Tíd.

Grein hin fyrsta talar um̄ tíd, tímans hefst þvi ræda, læresaderen̄ børnen̄ blíd, Bernhardus vied fræda, og hiellt áf hen̄e bez, hun oß nu fyrer hende stær, hier af tven̄t þad siez, hvad ypparleg hun er og klar, en̄ óvirdez þo mez.

Hen̄ar sóme þeckez þar, þegar men̄ gegnum skoda, ad vísu hvad hun verka mær, og velferdena stoda, opt æ ymsan̄ hætt, illt er ad vita ad eidez tíd; óþarflega þrætt, sem Herran̄ skapad hefr þo líd, med hagan̄ vísdóms mætt.

Han̄s almætte hefr tilsett, ad hluterner aller skyllde, med tíd og æfe tímgaz riett, þvi tempran hallda villde, lópted, land og siór, verkmeistare virdez hun, vedra i breidum kor, ad jafna gróda um̄ jardar tún, jurta og merken̄ stór.

Ovidius einn so tíer, eckert jørden næe, útrietta af siælfre sier, sú nema tíman̄ fæe, eins er edle man̄s, vier vørum̄ bæde ad vitsku og ment, þvi velldr tíd til sans, øllum̄ skepnum er hun hent, eins til siós og lanz.

Tíd framqvæmer efnen̄ øll, eidez flerst æ hen̄e, uppbyrian og ending sniøll, eins og glased ren̄e, morgum þacknæm þó, fyrer hana fædunst vier, frid hun opt tilbió, þvi oß æ til þarfa skier, þad Gud undan dró.

Giæd.

Glæðskan hans hin gefr og fleyr, hon
er slíku ad jata, leidriettaz og lagaz be
til lifnadarens mata, þegar vier synd
gum þratt, um nadar-stund hans bid
lund blíd, bidr fólke satt, ef hefnde ha
glæpa a hvørre tíd, hólped yrde satt.

Gud min nade gódr þad, gegnda
leysed mana, diarst sier margr davd
bad, þa drígde glæpe sana, en hef
ser epter hørd, anadhvørt þa øflum vie
eilífs lífs a jørd, ellegar missum hi
nest hier, hialpar medøl giørd.

Fordæmder í qvalana kra, kavpa
timan mætte, vid sialfan Gud ad sætt
þa, ef soddan kost a ætte, bióda mu
de mart, þo verallder hefde þúsund þe
þaktar avds med skart, gefa skyllde mik
meir, minutu fyrer part.

Ecke sa þeir þetta þó, þvi skylld
þu madr, timans medan tíd mz ró, t
ia kantu gladr, vid í heime hier, ei f
sóma yferbót, epter davden fer, ver
þeirra víte ljót, vareigdar til þier.

Nu skal minaz aptr a, athugaley
mana, hvørnen timans heimsker ga,
hirda ei um hid sana, hvad agiætr h
er, þeir líta þegar liden er stuud, hv
luckan matte sier, sem fugl sie slopp
fagr úr mund, sa fæz ei veiddr hier.

— — — — — — — — — —
[illegible]iga vatned reñe, epter mañ þeß ydraz
[illegible]ó, ad ecke nœde hañ heñe, tid sem fyrr
[illegible]ar tœk, Sophides qvad sÿnt óhapp,
[illegible]umra vallda klœk, þeim sem hnoß úr
[illegible]ende slapp, hlióta ad reka upp skrœk.
Hvad mun vallda ad heimsk mañkind,
[illegible] hyrduleyses svíma, anar fram, sem
[illegible]vgna blind, og eider nœdar tíma? sva-
[illegible]a eg siœlfr þvi, avngvu ad keña ødru
[illegible]r slikt, utañ bernsku skÿ, heims stiúp-
[illegible]orneñ hilr rikt, og hiortun slœdez i.
Oforsóktr er sœ, nœr, eckert giører ad
[illegible]vínga, smœbørnum til leiks sem liœr,
[illegible]avsa gullpeninga, þavg akta þœ sem
[illegible]yr, gefa þar hvørke ad gavm nie ord,
[illegible]o glatader [illegible]ote þeir, under fœtr, becke,
[illegible]ord, og bidia sliks ei meir.
Þessu velldr þav eru úng, og þeckia
[illegible] gulled hreina, eins er skÿlan yfer oß
[illegible]úng, athugaleyses meina, tœka ad brú-
[illegible] tid, Gude til lofs eñ gœ ei kifs, gagn-
[illegible]ma fyrer lid, eñ vier eidum leingd vors
[illegible]fs, likt sem børnen frid.
Sumer leita opt vid alls, æfe ad
[illegible]ytta sína, med heims kiœte og svacks
[illegible]alls, seigiande koste fína, vols og vel-
[illegible]stiug, rússa likt sem rike mañ, þo rœ-
[illegible] hugr um kring, þad sem hollde þock-
[illegible]az kañ, þiker giœfa sl ting. Mœl-

Mallavs dÿren morg hvør hier, niik-
lu betr saña, tækelegañ tíma sier, eñ
talan letingaña, miñez Salomon, hyg-
ged mavrsins havstverk a, nær hæg
blæs vedra tón, vetrarbiorg sier safna
þa, ad sulltar fordez tión.

Skógarmúsen allteins er, iden un
sumardaga, eñ athugaleysed oß sem skier,
yfer nam Drotteñ klaga, og seiger so vi
lid: storkureñ under himne hreint, ha
veit sína tid, turtildúfa og tranan beint
nær tilkomuna eg bíd.

Eñ mitt fólk þo vill ei víst, vita a
Guds lögmale, hermer sa sem hefr o
lyst, med hreinu kiærleiks bæle, þecki
ef kyñe þiód, hvørsu tiden heilnæm er
hun þa þætte gód, misbrúkaz ei mund
hier, med so liótañ hnjód.

Homerus sier óskar ad, arnar væ
ge bære, so floged i þañ feinge stad, se
fyrer hañs æska være, og næde heñe a
na, Ovidius allt eins bad, æfen
hreppa þa, sem adr hafde útlifad,
umbot mætte tia.

Giætum ad oß Guds börn merk,
glæsan ecke þrotne, lifum vel med losle
verk, og leitum epter Drottne, hvør
dag hiedañ af spakt. Petta skal so tal
um tid, sem til hafa hyggner sagt, t
añarar greinar eg nú skríd, um edle G

Hægt er oß vid hrañar-lm, af hafenu
art ad líta, eñ vídd og stærd ad vita þm,
antar spekena íta, ellegar djúp þeß allt,
ódr madr af giørdum eins, Gud þiñ
eckia skallt, eñ fær þo eige fulls til
eins, frett hañs edle smallt.
Helldr er hañ i sialfum sier, samt og
fn eiñ ande, yfergripeñ af avngvum
er, alls óranſakande, heimskt fyrer
lld og blód, Aristoteles heidne hatt,
fr þvi uppm liód, um̃ hañs talad makt
mætt, med mindug orden fród.
O-endanlegt allt hvad er, og ei hefr
yriañ neina, þegar slíkt i sialfu sier,
ndr skulu meñ greina, komaz þeir ei
r ad, avngvum skinsemd er so med, ad
ergrípe þad, nema sú ein sem øllu
d, i upphafenu stad.
Vier siaum med von og trú, vorn
ud hier i anda, so sem i skuggsim nock-
nu, nema hvad verk hañs handa, gefa
gløggt m skin, likt sem einhver skiøl-
ing skír, skrife til sinum vin, opeñbera
hañs dír, elsku teiknen hin.
Jardar-grøs og allt hvad er, almænt
ñs oß sýna, vetrar kañ ei heipten hier,
ed hørku neitt ad pína, so aptr vaxe ei
l, blómstr lands og bløden sinm, bæde
ñ dale og fiøll, sømu lykt og farfa fm,

Galenus læknir so hefr sagt: sa sem
vill hugleida, skøpun einrar skepnu spakt,
og skoda med nákvæmni greida, hvad undar-
leg hun er, skaparann mætte þeckia þann,
sem þvilíkt giorde hier, ad almattugr
Gud einn sie hann, sa edla vísdóm ber.

„ Hefr þvi sialfr Cicero, sem í Róm
var fordum, af veralldar skøpun værn-
re þo, vissulega med ordum, sýnt oss
samlíking, ad einn Gud være eflaust til,
sem allda stiórnar hring, hliódar so med
skírleg skil, skrifara glosan sling.

„ Hvar þu kemr í húsed eitt, og hent
uglega sier øllu, skickad nidr og skart til
reidt, sinn skraut i kongahøllu, þenker þu m
þier, ei hafe slíkt sig unned sialft; ein
hvør hagr hier, giort mune hafa þett
þialft, sem þrifnar hendr ber.

Hagar oss þann veg heims um bý, hie
þegar inn vier reikum, sem gesta herberg
annad i, allt med hentugleikum, þu ke
er kostulegt, tempran loptsins, ek
sól, túngl og stiørnr frekt, sem veit s
gang um vedra ból, og verkan fær ei þeck

„ Eins er jørd med allden triam; e
edla blómstrum vænum, skógdýr lei
heil mørg haum, hrísum under grænum
enn sienadr folldu á, um lopted hafa fugl
ferd, enn fiskar vøtn og siá, skaparans hø
er virdta verd, sem vandade bygging þ

 Al

Areſtoteles ord ſin þad, eitt ſiñ liet
vidbæta, ſkepnum hyggia ſkulum vier
ad, i ſkaparanum oß kiæta, ſeiger og
Senecha: i oß viſt eiñ ande býr, er hei-
lagr ſa, illt fra godu edles ſkir, allt
ſem merkia ma.

Neron ille ſo er ſagt, Simonem
adſpurde, hvad er Gud? þvi veittu vagt,
eñ vitringureñ ſem furde, uñ bad eins
dags frez, til umþeinkingar ſvarañaſeñ,
ſo i tie þad lietſt, ad qvølldeſpeking aptr
eñ, úrlavſn ſkorte mez.

Uñ dagaña tveggia dvøl ha bad, ad
dickta þeinking ſnara, eñ uñ ſider a hañ
qvad, opt tilkrafdr ſvara, þeß meir ſem
nu þo, faz ranſaka fer eg ſlikt, fyrer mig
myrkr dro, vanſkilningr vex ſo rikt, ſem
vade i diúpum ſió.

Gydingr nockr villtr var, og vondleg
ord tillagde,, gegn heil. þreñing þar, þad
ei møgulegt ſagde, þrir ad yrde eiñ, kratr
ſtód þar kappe hia, chriſteñ trúar hreiñ,
hañ veik i burt ſem vakraz ma, og var
þa ecke ſeiñ.

Hreina muñlavg hañ tók þó, og hell-
e i vatne klaru, ofañ i ſiet þar is og
ſnió, iñ ſem hendr baru, og fanteñ
rette ad, hvørt være nu ecke vatned eitt,
ott med þriſkilnad, judeñ þeſſu jatar
greitt, jafnaz mætte þad.

Muñlaug þessa naduren̄ liet, midt i varma standa, bræduar miøll sem hrídar hret, hafde kiælt ad vanda, og vard ad vatne þa, slíngr sídañ slær þvi burt, slæmañ judañ a, vøknade haus á villtum furt, so vitkaz mætte sa.

Epigthetus eiñ so tier, med andargiptu ríka, Guds þa fillum vilia vier, vorn hañ giører líka, mikell er millding sa, breida jørd oß bygger hañ, búum vier þar a, þegar vier sofum øllum añ, andardrætte ad na.

Plutarchus so skírer skraf, skal þad betr sæma, Gudi ad vita eckert af, eñ illa uñ hañ ad dæma, ad morgnm giøre hañ mein, eins og skaar er seggium sagt, sionar missa stein, eñ ad líta avgum skackt, til alls i hvørre grein.

Hialpadu sem faung til fær, so frelsar Gud þig líka, soddañ giøra sióneñ nær, synt vid hafsnaud ríka, þeir kalla Christum a, og leita i bænum lids til hañs, so lending mætte na, handa neita og hraustleikans, hvør sem orka ma.

Eins sem liósed eingeñ sier, utañ af sialfs þeß lióma, Gud vorn þeckt ei getum vier, nie grundad hañs leindardóma, nema hvad hefr hañ, auglyst fyrer sitt orded kent, og Anda heilagañ, sem Frelsareñ JEsus feck oß sendt, ad fræda

villtañ mañ … Hallftu

Halltu oss vid hreina trú, Himna Smidureñ sterke, ad sathan aungvañ svike nú, Sonar þíns undañ merke, ad gefga godeñ blind, marger hafa meñ uñ heim, magnad þessa synd. Greinen vikr þridia ad þeim, i þessare qvedlings mynd.

III. **Grein um Godeñ.**

Afgudaña dyrdkan diarft, djøfulleñ fiende meinge, Babels epter bygging snart, so brúkudu marger leinge, ad þióna myndum mañs, úr silfre, trie eda gulle greitt, giørd voru til sañs, Laban átte leir-god eitt, sem leinde dóttr hañs.

Moloch gydinga afgud eiñ, út med riettum høndum, i kallmañs mynd var kopar hreiñ; kølnu og elldebrøndum, iñ i hañ var hleypt, glóande so giørdez frí, goded sem holt var steipt, fedurner børn sín færdu því, fórnar til med heipt.

J þess lófum børnen blíd, bruñu mørg til davda, so ecke heyrdez emian stríd, af ópe þeirra navda, leikarar lieku uñ kríng, med hørpu-tóna og hliódfæriñ, hvella samstilling; klætt hefr þanka sathan siñ, vid soddañ hjergods-þing.

Egyptsk þióden elska rieð, úlfa og krocodila, hafra, kiette og hunda med, hof' ñ sem giørdu skýla, virdtu og veittu prís, yms kvikenden avgna-skign, og indianiskar mýs, blótnavtunum budu þau tign, sem belial sionstr kýs. Meldu

Voldu til þeß vildar-meñ, ad vakta
dyren stóru, a þeim giæsum soddu señ,
sem sodnar og steiktar voru; eñ þegar
eitthvørt dó, grestrad var og gefed til sie,
med græte miklum þo, fólked syrgde og
fiell a knie, eñ standeñ ad þvi hló.

Ptolomæus Lagi lands, lofdung eiñ
med ræde, ura ad jarda eiñ til saňs,
uppa kosta næde, (elle drapst sa i,) 50.
pundum sylfurs señ, sídañ heims um
bí, gull-kalfana giørdu meñ, godenu
epter þvi.

India fólk i einum stad, afgud liet
sig villa, diøfuleñ sialfañ dyrkar þad,
dyrs med mynd so illa, hefr coronu hatt-
furdu mikel ferføld er, fleñer taña gætt,
augnalaged illa fer, med opnar naser
brætt.

Skelfelegr allr er, illr þesse fóle, by-
dr ad offra blode sier, a biørtum sitr
stóle, capellu kongsens i, silfr-klucku klerkr
haňs, klinger tolla frí, loga þar jafn-
añ liós til saňs, liómañ ber af þvi.

Presturen hefr bellte breitt, biøllum
hlgded ad líta, a silfr skóm hañ geingr
greitt, med glóande handska hvíta, o
hvad sathan er, fullr upp med dreiß og
dramb, dyrd ad eigna sier, frelse oß
Drottens flecklaust lamb, fra haňs vall-
de hier.

Í Frankaríke er sagt ad sie, sett í claustre breidu, meyar snickud mynd af trie, meñ hafa þvi til reidu, fórner heñe ad fæ, Apollo var afguð rett, ædr Grickium hiæ, eñ Rußlands añañ plægade prett, Potollo hiet sæ.

Dagon nedañ dockr var, digrum fiske likr, ofañ mañsmynd æ sier bar, ad þvi skrifteñ víkr dyrkadr i Asdod, Belzebub var Echron i, eitt siñ giørt var bod, Micha þottez mædr fri, og myndade þo god.

Jeroboam kongr knær, kalfa tvo af gulle, giøra liet i gedenu þrær, hiñ gudløstunar fulle, eñ Achab Baal bad rækta Jovis Romveriar, ríker i sinnm stad, eñ Babilonita Bel god var, braut hañ Daniel þad.

Siæmm hvørneñ sathan kañ, siælfs Guds dyrd ad spilla, varaz skulum vík-ing þañ, sem venr so folked illa, dreiss-ugt Drottne fræ. Í fiórdu grein mæ heyra hier, hvad heimsspekingar tiæ, hvørsu madureñ ammr er, og æ sin skam-az mæ.

IV. Grein um Mañeñ.

Solon vitre mælte um mañ, meist-are spektar lista, ad óklærende eitt sie hañ, i upprunanum fyrsta, grant ef aææt er ad, besta æ medañ ber hier lif, bóla vatns er þad, eñ epter davdans end-

[illegible]
terdæme, hreifkleikans sem berst í hlie, brøgdum ho við kiæme, tídar og tíma ræn, ellegar herfæng æfeñar, við óvíst giæfu læn, leikspil völtu luckuñar, og lætz so med þeim æn.

Kieñt líkneske er hañ og, avdnu valds æ seime, eiñeñ morkud vigt og vog, sem vegst æ hier í heime, ósund, reide og eyund. Lættu ei Drotteñ lasta mín, lavn mier verda geimd, døpr þar til davdans pín, diñ er yfer-streimd.

Ord þav talade Archidas, ad þvi vel mæ grunda, þu mætt hafa þad vies og vas, sem viltu siælfr stunda, eñ aldrei þarftu ho, vænta þeß þad viñez hier, ad veida fisk úr sió, þañ sem beinlavs allr er, eins fer stundleg ró.

Hier í heime eingeñ er, eiñ so happagefeñ ad sí-tviñez ei sorgen hver, saman við luckn-veseñ, Cicero so hefr tiæd: ódavdlegr eiñ Gud bez, út hefr dreift og sæd, siñe rænn medal mez, maña um jardar læd.

Valde hañ þæ ad vera eñ, verndara heimsens landa, fyrer-lida og forsvarsmeñ, med friælsum skilnings anda, himins hlavp ad siæ, ad þeir kyñe øllu þvi, epterfylgia þæ, hæleitt var þeim hugvit í, sem heideñ eiñ nam tiæ.

Eñ med flióta yferferd, so ecke leidez meinge, ad fimtu grein eg vikia verd, og vita ef nockud feinge, sagt um mañsins sæl, skírlega so skiliez þier, sem skoda villt þetta mæl, hvad odaudlegr ande hún er, og ætte ad vera forsiæl.

Alldrei sæler elldaz par, Epimenand' sagde, mun hañ hafa þeinkt um þar, þegar mañ hollded lagde, akr Drottens i, skilst mier vera ungleg ønd, útvaleñ sem ny, hvørsu leinge heims um lønd, hraknings vard ei frí.

So er hættad seigiaz mæ, sæl mañs og líkama, eins og þiñ sem liet sier-liæ, leigu-hús med sama, og einatt upp sig bar, ad otr sillu elldez siñ, ódyrar e eñ var, vegger bæde veiklez iñ, og viderner trosne þar.

Eins hefr sælen um sitt hollд, æred nóg ad klaga, sem er heñar hús æ folld, hiervistar um daga, þar vante víst æ bót, særez líted samvitskan, synda fyrer rót, ævallt kreinkia eitthvad kañ, augad, hønd edr fót.

Kanskie dauden kome þæ ad, og kalla til heñar mætte, ad flitia sig úr fornum stad, fyrr eñ von æ ætte, ellegar af mañ veit, sie hun vel til passa prídd, í paradísar reit, hollдsens bygging hr•kst ei nydd, heliar ofañ í sveit. Sæl

Saal er [illegible]
setie sig holld a móte, óviner þad efla hañs, ad yfer-raaden hlióte, eñ Gud gefe oß ad gaa, vitskunar sem varne bez, vondre heimsku fraa. Til i stefenu siøtta siez, samtak maals uppaa.

VI. Grein um̃ Speke.

Þeim sem settr yfer er, añad folk i heime, vísdóm meire vita ber, vil eg þvi ecke gleime, stolltter stiórnar-meñ, eins er munr ólærds mañs, og þeß hyggna señ, sem galeñ heftr sie til sañs, sámañ og al tameñ.

Ei þo skóleñ øllum sie, sem eiga kenslu ad vanda, giørdr til ad græda fie, gott maa af hønum standa, saa sem opt vill sæll, herra i æsku hallda sig, hvefs eñ og ódæll, ad vísu maa saa varer mig, verda i elle þræll.

Ungr mádr eiñ var saa, sem um̃ skal dæmed lysa, dreingureñ villde diarfr hiaa, Diogenes þeim vísa, koma i keñslu sier, meistareñ fyrst þad vita vill, hvad vellundadr hañ er, hvørt þole sløg og orden ill, ef a mille ber.

Reina skal (vid siaalfañ sig) sagde hiñ vitsku ríke, hvørt hañ er sem ugger mig, i øllu so mier líke, þoleñmódr þo, ellegar stifr, stór og þraar, stolltr geds um̃ kró, eiñ svins-bóg feck alldrs haar, úngmeñe og hló.

Bydr

[illegible]
og leinge, epter sier og hirda um̄ hañ, hvørt sem ad þeir geinge, hinum ei hug-maz þad, tók þo vid og talar um̄ fætt, trítte þegar af stad, nockra stund med bógeñ brætt, borgar út um̄ hlad.

Kuñingiarner hlóu ad hal, hvefsne margr sende, þolde hañ ecke þeirra hial, þeitte bóg af hende, og stalst i burtu strax, **Diogenes** seggeñ sæ, sídañ añ-ars dags, alldradr vid úngañ þæ, ord-um kom til lags.

Vasadu son miñ velferdar, veg þiñ sem þu getr, ockr skilde [illegible]e par, eitt nema svíns bógs t[illegible] so kvødduz þeir, med asna h[illegible] zeck, hiñ únge stalafreir, hepr[illegible]r hafa þeim reck, þvi heimskr m[illegible] deir.

Plato seger haldez hier, heimskr ei sæ madr, sem þickez ecke þegar hañ er, þúnglega ævítadr, og metnaz miñst vid hól, **Metochles** kvad søt og sie fæz fyr-er liña-ból, eñ vísdómureñ ad sønu sie, sæ sem tíden ól.

Socrates þad telr tvent, tignadañ vísdóm prída, betra eñ nockra bóka ment, ad bindaz ills og lída, frídr fævís mañ, skravtlegu líkr skipe er, sem skridr sels um̄ rañ, og sliña i stafne slæmañ ber, þañ slingt ei stíra kañ.

Charmides þeim grifka glöggt, gefed var soddan næme, allt hvad las hañ yfer snøggt, þo imsar bækr kiæme, þegar kuñe hañ þad, of vis heita ei er vit, eiñ hefr til svarad, opt nu gamler idka rit, eñ únger feigia blad.

Socrates med síñed blindt, ad sia fyrer augum vorum, 24. stunder stiñt, stód i somu sporum, þúngum þavnkum i, hañ uñ sider hóf so mal, hætt úr kafenu þvi, eins er Gud og oñr sæl, ódavdleg og nÿ.

Stóran mañ og heimskañ hier, eg hrædez [illegible]iña ad reina, eñ higgeñ þañ sem allsamar er, Antiophes nam greina. Nu er oññ [illegible], eins er ad sia og samvitskan sie i forke da[illegible], sem hirder aungva heims uñ ra[illegible] hlutena meir eñ avd.

VII. **Grein uñ Samvitsku.**

Setst hier iñ hin siøunda grein, uñ samvitskuna ad ræda, spaker seigia hun sie hrein, halldeñ bestu giæda, friheit folldu a, Perjander qvad peninga tión, plagu miñe ad fa, helldr eñ mañs uñ higgiu frón, heñar skada ad na.

Diogenes talar og tier, ad tegund eingeñ betr, frie mañ fra hrædslu hier, eñ hrein samvitskañ getr, ef fleck ei med sier fañ, hvad dreissugr eiñ sem er, opt

hun skielfer þañ, sem geimer fleck i gede
sier, þvi gest hvern óttaz hañ.

Vond samvitska er verre eñ sótt, vel
ma þessa keña, iñañ loga i fyrstu fliótt,
flerst øll hús sem breña, er hun ein af
þeim, vites qvølum verstu þo, sem va-
ra i ødrum heim, stór syndara stytter
ró, sterkare vitnum tveim.

Lifdu seiger Zenecha, sem sæe allar
þióder, verk þin ord og þænkar þa, þeir
sieu jafnañ góder, þvi rickted rirna kañ,
eñ samvitskan alldrei þó, erlegañ svíkr
mañ. Ad grein ættundu eg glósu dró,
gløggt sem dæmed fañ.

VIII. Grein um Riettvíse.

Ræda skal um riettlætid, sem ritning
hrósar vída, hvar siñst make ad hreinum
sid, heimsins bygdar lída, Nathanaels
nu, hvørium Guds Son gaf þañ prís,
góð er miñing sú, ad frómr være og full
riettvís, med flecklaust skilnings bú.

Eins siñst hønum nu añar jafn, eg
eptergrundad hefe, sem mañ leite upp
hvi[illegible] hrafn, med hreinu gilltu nefe,
og klærum silfr klóm, heidner betr ræktu
ræd, med riettvísenar dóm, eñ marg-
er christner meñ um læd, þvi minkar
øllden fróm.

Valerianus keisare knær, kerølld
riett liet smida, voger og stikr vitsku
hæar,

hær, villde ei añad líða, hvar sem hitte þar, mæler nockurn markadañ, er mæta ei riettañ bar, brióta liet eðr høggva hañ, eñ hønd af smiðnum skar.

Hermes eiñ i **Ægipto**, þæ eitt hvad fór að kavpa, sem að odírt sellt var þó, eñ sýndez meira hlavpa, borgade betr sæ, meira eñ vert hañs meinte trú, só moñum drage ei fræ, davðr er hañ fyrer nockru nu, nær skal makañ fæ.

Chato avngvañ kiærañ vin, kuñe so að eiga, að bragnar æ þvi bære skin, breita munde meiga, hañs riettvíse hót, soddañ blómstr stæz ei nu, sitia æ hvørre rót, davð sañgirne deiser trú, Drotteñ viñe oss bót.

Uñ **Fubricum** mællstu meñ, sem meinged helgañ kallar, að bægt være að benda señ, bygð hañs higgiu vallar, saz riettvíse fræ, eins og sól að hindra hier, hlavpe sinu æ, halltu hvørn mañ eins sem er, eñ að þier sialfum gæ.

IX. Grein um Avdmiktena.

Níunda grein um avdmikt er, og ætgiætt litelæte, gott er að vera af góðum hier, geteñ heims æ stræte, þo er betra það, að þu mætr sialfr siert, siæ þitt viðskilnað, met þig miña eñ virdez vert, vinum i þinum stað.

 Phi-

Philippus kongr magtar megn, a Macedonia lande, morgun hvørn liet faz med fregn, fyrer ſier úthrópande, ſvein ſiñ ſoddañ tia, minſtu þeß þu madr ert, milldíng jørdu a, hofmeñ ſkylldu heimſens bert, huxa uñ vſſu þa.

Undergefner erum vier, audmíkt vel þvi kiæme, ſínum herra ſierhvør hier, ſem oß keñer dæme, hundrads høfdingians, litelatr beidde uñ bót, bøl ſíns viñumañs, þar hefr dygdeñ fez ſiñ fót, i ferels ſporum hañs.

X. Grein uñ Dygder.

J tíundu grein er talad uñ dygd, til heñar ſkyllde oß miña, hvoria nu uñ heimſens bygd, heiter bægt ad ſiña, ølldum þeſſum a, falſkañ mañ og hollañ hier, hættr ſkilr ſa, ad æra og vøm ei ſitia ſier, ſamañ i eiñre kra.

Diogenes ſeiger ſa, ſem mez talar uñ dygder, eñ þær hafe avngvar þa, er uñ higgiu bygder, líker lavngum hier, hlíódfærum ſem hlióma bratt, hrært þa vid þiñ er, ødrum ſkemta opt og þratt, eñ ecke ſialfum ſier.

Aniſtenis ſeiger til ſans, ſveit þad teikned þecke, foreldſlu ſins fødurlan's, ef fólked giører ecke, gløggvañ greinarmun, vondra og gódra mille mez, þad merker giæfu hrun, dreiſſuger med dram-

bed ver, draga ſier avngvañ grun. XI

XI. Grein um̃ Drambseme.

Grein ellefta giører a skil, gloggt sem hier ma saña, hvad heims-svekingar toludu til, tærelætes maña, sem stollter staþa hier, Aristoteles eitt siñ sa, úngañ hal hia sier, med drambsamt vidmót dreissugt ga, eñ drussa svip þo ber.

Viz þeß óska villde eg mier, være eg snilld ad bera, soddañ madr sem þu hier, sialfr þikez vera, meistareñ mæla vañ, eñ óviner míner aller bert, tíler geds um̃ rañ, þvilikt være þu sem ert, þeckium lands vanañ.

I Athenuborg a Grickia grund, giørd vóru løg þav fordum, nær med hofmód neiñ i lund, nockr af þavgaskordum, gøtum geck þar a, sektum hlaut ad svara tviz, so skyllde eñ til ga, þúsund Drachmas reflariz, rædenu mætte fa.

Diogenes dreing eiñ sa, sem dreissuglega var klæddr, til hañs spakr talade þa, tignar skravte giæddr, skirt ef skartar þu, fyrer kallmoñum frídum hier, feil slær ætlan sú, þvi alldrei bidlar aflaz þier, til ecktaskapar trú.

Eñ skartar þu sem skíniar mig, skirt fyrer úngum sliódum, ad litez betr þeim a þig, þad er ecke af góðum, hags mun helldr giørt, ad svíkia nockra silke-eir[illegible]

sialfum at þier bert, því þu þykez mik-
lu meir, madr eñ þu ert.

Menecrates læker lióz, liet þad at sier heyra, drambsamr med dreiß og þióz, af dreingium skilde ei meira, þeim lid feck lagt til sans, eñ undergefner segduz sier, og sañer þrælar hañs, hrósun veittu geira-grer, sem gudunum himna rañs.

Því mun madureñ vilia óvar, volsa og miked lata, eñ hañ veit sig ecke par, orka i nockurn mata, giæfu ad gefa sier, þo oflatarner ødrum lid, ædre þykez hier, allt eins sie eg i armóds tíd, avdnan med þa fer.

Hadúng þad fyrer hyggeñ mañ, eg helld i mørgum greinum, drambsamlega ef dreissar hañ, af Drotteñs gaf-um hreinum, því sathan hóf þañ sid, ótugt, narra og apa-vies, eingeñ styggez vid, sagde hiñ gamle Socrates, sem sied hefr mañfolked.

XII. Grein uñ Stiórn.

J tolftu grein nu talad er, til þeß mattu hlída, uñ stolltarlega stiórnan hier, hvad stórhofdingia prída, fremr santa sveit, mañkostunum mez af skal, med margskins erlegheit, Hagesilaus hóf so tal, hañs eg orden veit.

Reiß-

Keisare eda kongr eiñ, kostum þeim sie giæddr, alldrei vid siñ óvin neiñ, óttasleigeñ nie hræddr, eñ fromr silgdarlíd, skinsamr mañ vera víz, og vær i luckn tíd, i fiórda mata forsiman síz, fullgód raaden blíd.

Isocrates helldr hañ, frá hinum þeckiaz mætte, fyrer þad mañdóms verk sem vañ, vanr sparsemdar hætte, sem siole giæddr sie, eñ kræsingum ecke i, edr sællífe, stiorn má kalla þessa því, þrældóm skinande.

Chrisippus hiñ spake spakt, spiallar af vísdom sínum, get eg ei stiórnar gyrust því magt, Gude forþocknaz mínum, ef hun illa fer, eñ gange til sú valldstiórn vel, vonder reidaz mier, vanda miñst því víz eg tel, ad vera sem añar hier.

Undersátar ofunda laun, yfervalldsins stundum, þykiaz geta opt þeß raun, ótal verslad pundum, ef soddañ veitt er sier, eingeñ betr kiñaz kañ, hvad krappr skóreñ er, helldr eñ siálfum þeim sem hañ, þraatt á fæte ber.

XIII. Grein uñ Dómara.

I grein þrettaandu gefst til sañs, glöggt hier uñ ad skrafa, hvad dómararner lids og lan's, lærder eiga ad hafa, af fiórum dygdum flez, Gudhrædslan er a-

giæt ein, og Riettvísen bez, frekt Agyrndar fordez mein, eñ fylge Sañleik mez.

Þeir þrír hluter dimaz diarft, dómarañs augu blinda, Vinskapr mz Elsku-art, og Ovilld til mañkinda, Siælfs gagn þridia þo, þvi eru løgen þíngs úr sal, þrælega fleigd a sió, meira hier um mæla skal, so margr ad þvi bió.

Josaphats var jatning sliett, Jorsala kongsens fordum, ad dómureñ være Drotteñs riett, diørfum bavd med ordum, vel ad vanda hañ, þeim sem yfer leifdu leg, landsens almúgañ, valldsmeñ skylldu vorer miøg, vera nu eins og hañ.

XIV. Grein um Løgeñ.

J fiórtandu eg fæ þo grein, fyrst af þvi ad skíra, hvad líder hafa løgeñ hrein, lagt i virding ríra, ølldum þessum a, aungvu sidr um Jsa frón, eñ þeim grisku hia, meistareñ hefr sett fyrer sión, samlíkingu þa.

Eins eru løg eg kalla kañ, og kongulóar-vefr, smærkindunum helldr hañ, eñ hinum stærre gefr, rúm ad ræsa igegn, þav klípa opt i kleñum tveim, kotbóndañ og þegn, stórhøfdingiar þryckia þeim, þrælega under megn.

Athenuborgar ífler meñ, Alexandrum spaka, svelltu i hel fyrer soddañ eñ, hañ sagde hiꝛ þeim vaka, løg ein geyse góð, eñ þav fyrer sín vondsku verk, vanbrúkade þióð, opt hafa þvilík ordeñ merk, avkeð fleirum móð.

Plutarchus kvað mætara miøg, møñum vera fríum, að efla gømul og elska løg, eñ avka mørgum nýum, keisare Nero knar, løgmal besta líðum gaf, sem letureñ herma klar, eñ lifde verst þo øllum af, argr og líndes-þrar.

Langt uñ bez eg løg þav tel, lands a bygdum skarta, iñskrifuð sem eru vel, a yfervalldsens hiarta, allre hegdan t, útbreidaz fyrer utañ klf, alldurs dagana þvi, þeir eiga að hafa avðkent líf, sem ødrum stiórna frí.

Heidarlega sier haga víz, hvør so lagaña niote, stoðuger eñ setiaz síz, sañleikanum a móte, spaker með þacklatt þel, bakfletturnar fordez framt, fanta og narra viel, hvørs mañs smiadr hata samt, hagfelldt þeim eg tel.

XV. Grein uñ Ríkdóm.

Grein fimtanda giører a skil, giarnañ nu eg skyllde, uñ ríkdóm fellr rædañ til, riett þvi margr villde, sem eignaz mikeñ aud, hvørium mañe heidraz af, og hafa læz avngva navð, meistareñ

þeim þat miñing gaf, ad molld være jardar ſnavd.

Diogenes dickta vañ, diarfſt med ordum ſmiøllum, uñ riett vel búeñ rík-esmañ, ſem rír er ad mentum øllum, eñ uñvefſt orma-bed, ſem gerfes falleg gemlings-kynd, ſie gilltu reiſe med, bæde er vitſka búnings mynd, betre eñ gull og fied.

Þo purpura-júnkr ſitie i ſal, eñ ſveine úte hiñ arme, meire er ſome ad hyggnum hal, i hre:num vadmals-garme, eñ ſante i ſlogels-kiól, nóg ma ríkr ſeigiaz ſa, ſem ſvallſt ei par nie kol, og liet ſier nægiaz luckn þa, er lanadez under ſól.

Opt hefr druſſa óſnotrañ, avdureñ prídt a vellde, fyrer alþídu forgilltañ, eñ fatækt margañ hrellde, ſem betre lyſt-er bar, ríkdómr fyrer heimſkañ havs, hellſt an ſkinſemdar, er ſem blackr beiſles lavs, bagr medferdar.

Lifer þu ſeiger Zenecha, ſem þín gyrnd ad vikr, ad víſu mattu vita þa, þu verdr alldrei ríkr, eñ alez æfeñ hier, epter natt-úrú þiñe þvi, þorf ſem riett til ber, fa-tækt ei þu fellr i, full vel trúdu mier.

Hefr Gud ſo hagad til, heims uñ víd-ar grunder, ad þreñſlags ſkilde þiód med ſkil, þrifaz ſolu under, reiſuger ríkes-meñ, og fatæker adrer þo, of þurfande

sen, medal fianda mez i ró, mamon kidr eñ.

Avdr heims er afgud nu, ordeñ meir eñ fiande, svikr opt fra sañre trú, sæler óteliande, mørg eru dæmeñ mez, þessu velldr ægyrnd ørg, og athugaleysed vez, fyrer stundlegre ber þo biørg, búksorg ølldeñ flez.

XVI. **Grein um Agyrnd.**

J sextandu grein sez hier iñ, sint med fæstum ordum, hvad ótierleg sie ægyrndiñ, sem aller byggner fordum, løstudu i heimi hier, Zenecha hefr mællt um mañ, hañ miøg gyrugr er, ad solltnum líkez hunde hañ, sim hrifsar margt ad sier.

Frekleg ægyrnd full vel kañ, ad fylgia hvørium eyrer, æsteñ eykst vid ábatañ, þa avdeñ samañ keyrer, mamons vinureñ mez, þess ríkare þiodum hia, þvi kargare siez, ellstr þegar sañaz sia, sinkr allra mez.

Snavdañ vantar margt hvad mañ, malshættureñ spiallar, eñ ægiarnañ allt hvad hañ, eiga vill og kallar, sie giører frænda róg, avdugr þikez opt af seim, eñ alldrei ríkr nóg, þo Clenodium og kolgu-eim, kome hañ ecke i lóg.

Arestippus lavs vid laz, líf sitt med þvi varde, gullsiód sinum fleigde faz, slavsturs út af barde, og ordum [illegible] ...

yckt, dællt er betra eg drecke hier, diúped ofañ i ríkt, helldr eñ brætt þu baner mier, þo breñe i mørgum slíkt.

Speking þessum vitra var, víz med ordum kølldum, eitt siñ brixlad um̃ þad var, af óræksluñar vølldum, áꝛ hañs nídder nær, Arestippus so med sañ, samsynt þessu fær, i ansvarenu útgaf hañ, athuga glóst þær.

Faz er betra hañ fordiarfez, fyrer minar saker, helldr eñ ad hiñ óprísez, yfer hønum sem vaker, fyrer hañs skullð so fliótt, eñ ødruvíse helldr hier, hagar ægiarnre drøtt, sem fienu safnar faz ad sier, fram̃ i bana sótt.

XVII. Grein um̃ Davdañ.

J seitiændu eg vil grein, athugaverdugt seigia, hvad oß ritning hermer hrein, hliótum vier ad deia, eitt siñ aller, víz, þæ davdeñ klappar dyrnar æ, dvelia fær mañ síz, veralldar hyggian vond og flæ, i víl fyrer mørgum sníz.

Heidner hafa betr beint, búez vid sinum davda, eñ christner nu sem keña hreint, hvad krøftug lækning navda, ordeð Drotteñs er, fals og løstum fyrre meñ, [illegible]du betr sier, nættúruñe of bavd eñ, hvad epterkomande skier.

J Ægyptalande eiñ sæ var, afbragds sidr fordum, þæ gestabodeñ giordu3 þar,

med gledſkaparens ordum, þeir vølldu vlz til mañ, med davds mañs mynd i hende hliop, hvørium ſyna vañ, iñhyſinge i þeim hóp, og ſo talade hañ.

Eiñ og ſierhvørn eg þeß bid, et og dreck þu madr, ſkodadu og ſkemt þier vid, ſkøpun þeſſa gladr, því epter davdañ eins, vita mætt ad verdr þu, villdu ruñar fleins, med kallſe ſliku keſia nu, qvídañ bana meins.

Uñ davdañ jafnañ þeinktu þiñ, þañ uppmæla ſkyllder, i hugſkotenu hvørt eitt ſiñ, ef hravſtr deya villder, Senecha ſeiger þad, Auguſtus nam óſka ſier, opt keiſare og bad, ad góðañ mætte hlióta hier, heimſens vidſkilnad.

Xerxes villde ei heyra hót, hialad uñ davdañ maña, Agag þottez aptr a mót, ørdugr helſtund kaña, ſem Samuel ſundurſneid, Areſtoteles andlæts tíd, einatt fyrer qveid, ſeiger baneñ ſie hiær lid, ſú grimaſta neid.

Huggun viſſu ei heidner þó, hiartañs qvída ad ſtilla, ſo ſem lyz af Cicero, fiælfs hañs efe og villa, uñ andar ódavdleik, Gude ſie lof ſem gaf oß ſkin, a grærure lífſens eik, vínqviſta ſier vallde kin, med viſeñ lavfeñ bleik.

Pad er lióz ſem vitum vier, af vottañ heilags anda, avngva davdeñ orku

ber, útvølldum ad granda, þo ſvipte fiø-
re muñ-ſiñ, til lífs eilífs þa laungar þratt,
og leidaz ſo þar iñ, ſem heimſens viner
hyrda uñ faatt, hiælpe oß Drotteñ miñ.

Ogudrækner eiga ſier, avngvañ meire
eñ davda, vid ſiæls grip i heime her,
hañ er upphaf navda, athugalavſum eitt,
til ſathans alla ſender þa, ſem hañ
getr veitt, og ecke i trúñe falla fra, eñ
fyrr hafa illa breitt.

Drotteñ Gud mig vara vid, víz a
hvørium deige, ad læta af íllum ſynda
ſid, ſo mier davdeñ eige, gete grandad
par, i andlætenu eru tvær, epter bravt-
ernar, víz ójafnar virdaz þær, og vara
til eilífdar.

XVIII. **Grein uñ Eilífdena.**

" Stefs ætiannda giører þvi grein,
" ad grunda rædu mína, tíma lavs mun
" eilífd ein, øllum møñum ſýna, hvad
" Herrañs magt er þa, bleſſud lætr børn
" ſín hañ, búa himnum a, vondum ſtei-
" pa i qvaler kañ, þeir komaz þar ecke fra.

" Þeinktu ſaal mín þar uñ nu, a þeſſ-
" um nædar tíma, hørmulega hlítr þu,
" hreckt fra Drottne ad ríma, dóms a
" deige þeim, adſkileñ ſem Adams børn,
" eru i flóckum tveim, nema JEſus veite
" vørn, þa viner hañs kallaz heim.

Gud-

" Guddóms þeirre grandar þióð, grimm
" deñ æ varande, sem hrapar ofañ í hell-
" iar glod, hvar hreckvís plagaz fiande,
" hørmung sú er hørd, hiner lióma og
" leika sier, a lifande maña jørd, uñ e l-
" lífd þar sem alldrei þver, med elsku
" og þackargiørd.
" Allskins giæde endalavz, eiga þeir
" ad vara, vier upphefium vora ravz, nøz
" vitrum eingla skara, so klinge savngr
" klar, i Drotteñs sierhvør dyrdar sal,
" dagr sem þúsund ar, útvølldum til un-
" es skal, eñ alldrei feller tar.
" Lofstír aller lata þar, hia lamb-
" sens stóle hlióma, Syne Guds er synd-
" er bar, og sídañ giørde oss fróma, arf
" ad eignaz síñ, trúar avgum mínum nu,
" mæne eg þar iñ, so hneigez til þín hugr
" og ged, HErra JEsu miñ.
" Vil eg þvi hiartañs feigeñ fra, frel-
" saz heims ónæde, i þinu ríke þig að
" sia, þavg mier veittu giæde, fyrer þitt
" blessad blód, útstrúka þu ecke mier, ofañ
" i vites glód, þo margt eg brite móti
" þier, þvi mysfun þín er gód.
" Heilags Anda huggun med, hiall-
" padu sálu miñe, til ad rækia gyrudañ
" ged, giædsku epter þiñe, medañ eg
" hiare hier, dauda góda davda stund Drot-
" teñ veittu mier, so gete eg komez Guds
" a fund, glaðr í dyrð hia hier." Vil

Þike mier hent að þagna um̃ sin̄, að þessium 18. greinum, gefe þeim øllum Grædare min̄, glede i anda hreinum, sem hier hafa vel til hlitt, froda men̄ eg forlaats bid, þo falle qvæded litt, en̄ ungdómuren̄ og einfalldt lid, athuge mæled nytt.

Dicktud þesse dæma skraa, dreigen̄ af sagnar hióle, heiter so sem heyra maa, **Heimsspekinga-Skoole**, nafn mitt nærre staar, er þad kendt vid Eingla Gram, og Upphæd Meyar Fiaar, hafe sa þøck sem hródr nam, og hender ecke ad daar.

Himen, vindar, hafed, lønd,
hrijder, votn sem elldr,
twngl og sool med teiknen̄ vønd,
tempran allt hvad helldr,
dyrke DRottens Nafn,
dropar, grøs sem dægr tven̄,
og daadrijkt eingla safn,
Amen sijnge aller men̄,
eingen̄ sie honum jafn.

